

20. De circulaire economie in actie

Een duik in de Nederlandse herwaardering van voedselverlies en -verspilling

MADHURA RAO & ALIE DE BOER

Circulariteit is tegenwoordig een rage en de Nederlandse voedingsindustrie lijkt mee te willen liften op deze groene golf. Dankzij enige aanmoediging van de overheid en veel vindingsrijkheid van innovatieve ondernemers heeft het benutten van voedselafval om nieuwe duurzame producten te maken de aandacht getrokken van velen. De weg naar een volledig circulair voedselsysteem is echter niet zonder uitdagingen. Het vinden van de juiste balans tussen economische levensvatbaarheid, naleving van regelgeving en acceptatie door de consument zorgt voor voortdurende obstakels die om goed doordachte oplossingen vragen. In dit artikel schetsen we hoe de herwaardering, ook wel valorisatie, van voedselverlies en -verspilling in Nederland wordt beïnvloed door voedselbeleid en -wetgeving. Daarnaast zoomen we in op de rol en ervaringen van verschillende belanghebbenden die werken aan deze valorisatie binnen het perspectief van de circulaire economie.¹

De afgelopen jaren heeft het concept ‘circulaire economie’ een prominente plaats ingenomen in veel beleidsdocumenten in Nederland. Deze ambitie om de levensduur van grondstoffen te verlengen en deze optimaal te benutten, komt tot uiting in de overheidsagenda *Nederland circulair in 2050*, een rijksbreed programma voor de ontwikkeling van de circulaire economie.² In 2016 heeft het kabinet stappen gezet om ervoor te zorgen dat grondstoffen, producten en diensten de komende jaren op een duurzame manier worden gebruikt. Industrieën zoals textiel,³ bouw,⁴ logistiek,⁵ defensie⁶ en plastic⁷ lopen voorop in de circulaire transitie. Vergelijken met materialen uit deze industrieën is voedsel een nieuw aandachtsgebied, maar dit wordt snel prominenter op de Nederlandse beleidsagenda rondom duurzaamheid. Het rapport *Uitvoeringsprogramma Circu-*

laire Economie 2021-2023 uit 2019 van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geeft aan dat duurzame en circulaire biomassa een prioriteit is voor Nederland en dat vermindering van voedselverspilling een belangrijk middel is om dit te bereiken.⁸ Het rapport behandelt voedselafval en -overschotten als een aparte vorm van biomassa, waarbij speciale aandacht wordt gevraagd voor de consumentenveiligheid van deze producten.

Een lange geschiedenis

De recente ontwikkelingen in Nederland op het gebied van circulariteit zijn het resultaat van de zaadjes die enkele decennia geleden al werden gezaaid. *Jacqueline Cramer* schrijft de huidige affiniteit van Nederland met de circulaire economie toe aan een veertigjarige staat van dienst in het aanpakken van zaken die met dit onderwerp te maken hebben.⁹ Omdat Nederland geografisch gezien niet geschikt is om afval te storten,¹⁰ zijn er sinds 1970 verschillende beleidsmaatregelen genomen om afval op een andere manier te verwerken. Uitgebreide verantwoordelijkheden voor producenten, eco-design en *cradle-to-cradle-*

1 Dit artikel is gebaseerd op het werk dat is uitgevoerd binnen het PhD-project ‘Safe and Sustainable Valorisation of Food Waste in the European Union - Reconciling Public Ambitions with Private Interests’, proefschrift door dr. Madhura Rao, verdedigd in november 2023 bij de Universiteit Maastricht.

2 Rijksoverheid (2016). *Nederland circulair in 2050*.

3 Reike et al. (2023). Understanding circular economy transitions: The case of circular textiles, *Business Strategy and the Environment*, 32(3).

4 Zhang et al. (2020). Upgrading construction and demolition waste management from downcycling to recycling in the Netherlands, *Journal of Cleaner Production*, 266, 121718.

5 Van Buren et al. (2016). Towards a Circular Economy: The Role of Dutch Logistics Industries and Governments, *Sustainability*, Vol. 8 No. 7, p. 647.

6 Soufani et al. (2018). A roadmap to circular economy in EU defence inspired by the case of the Dutch Ministry of Defence, *The European Financial Review*, February 10, 2018.

7 Leslie et al. (2016). ‘Propelling plastics into the circular economy - weeding out the toxics first’, *Environment International*, Vol. 94, pp. 230-234.

8 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2019). *Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2021-2023*, Planbureau voor de Leefomgeving.

9 Cramer (2022). Dutch experiences powering the circular economy - Building a Circular Future: Ten Takeaways for Changemakers, *Amsterdam Economic Board*, p. 25-33.

10 In Nederland is hier relatief weinig ruimte voor en het beschikbare land is vaak te modderig, waardoor historisch afvalstortingen ernstige bodemverontreinigingen veroorzaakten. De eventueel benodigde sanering, wanneer er bijvoorbeeld woonwijken op werden gebouwd, bleek erg duur. (Cramer (2022), p. 25-26).